

LA DONSAINA,

PER

D. CHUSEP BERNAT BALDOVÍ

Y ATRA MUSA DEL TÚRIA.

1877.

Librería de PASCUAL AGUILAR, Caballeros, 1,
VALENCIA.

LA DONSA YNA.

Valencia, 1877. Imp. de D. José Canals y S.
junto a la Universidad.

Valencia 1877: Imp. de J. Guix. Cavanilles, 3,
junto á la Universidad.

LA DONSAYNA.

COLECCIÓ
DE MÚSICA ALEGRE Y DIVERTIDA
EN SOLFA VALENSIANA

PER
EL SUECO Y NAP-Y-COL

6 signen

D. CHUSEP BERNAT Y BALDOVÍ

Y

D. CHUSEP M. BONILLA.

~~~~~  
SEGONA EDISIÓ.  
~~~~~

VALENCIA.—1877.

Librería de PASCUAL AGUILAR,
Caballeros, 1.

B.101.948

LA DONSA YNA

COLECCIÓN

DE MUSICA ALLEGRE Y DIVERTIDA

EN SOLFA VALENCIANA

PAR

EL SUECO Y NAR-Y-COL

de música

D. CHUSEP BERNAT Y BALDOVI

D. CHUSEP M. BONILLA

SEGONA EDICIÓ

YALHNCIA - 1877

LIBRERIA DE PASCUAL AGUIAR

Cataluña, 1.

D. CHUSEP MARÍA BONILLA.

Apunts biogràfics.

El temps, que al dir del autor de qui aném á posar así estos breus apunts biogràfics, es el simbol de la Divinitat, pues com ella tot ho cria y tot ho destrui, s' ha emportat paulatinament al sepulcre, en lo curt período de trenta ó trenta y pico d' anys, tota una brillant pléyade d' escriptors y poetes valensians, d' els quals nostra patria enchamay olvidar podrá la memoria, ya que tan grats recuerdos li deixaren.

A esta pléyade á qu' es referim, perteneixien D. Lluís Lamarca, D. Estanislao de Kosca Boyo, D. Ignasio María Peyrolon, D. Manuel Labaila, el pare Vidal, dominico; D. Pascual Perez y Rodriguez, el pare Chaume Vicent, escolapio; D. Chusep Ber-

VI

nat Baldoví, D. Mariano Gonzalez Valls, D. Visent Salvá, D. Fermin Gonzalo Moron, D. Antoni Aparisi y Guijarro, D. Tomás Villarroja, el pare Arolas, escolapio; D. Justo Pastor Fuster, D. Chusep Juanes, D. Rafel Monares, D. Chusep Cervino y altres mes qu' en aquella época formaben el sírcul literari de Valensia, y que despues d' haber deixat un gloriós renom en ella, baixaren, com dalt ham dit, á la fosa.

D. Visent Boix, mestre de la machoria d'els escritors que hui honren esta siutat, D. Antoni Rodriguez Cepeda, D. Visent Almazan. D. Chusep de Orga y D. Chusep M. Bonilla, de qui aném en este lloc á ocuparnos, son per fortuna encara els únics restos que d' aquella chenerasió literaria nos queden. ¡Aixina el sel els allargue tants anys mes la vida com dies conten y d' existensia!

El 16 d' Agost de 1808 naixqué en Valensia D. Chusep María Bonilla. Fill d' un honrat notari de Llíria, que á forsa de laboriositat conseguí crearse una desahogá posisió, res escasechá son pare pera donar-li una educasió esmerada. Desde molt chiquet ya manifestá Bonilla una natural inclinasió á tot lo gran y á la bellea artística, y repugnant per tant els árits estudis matemáticos, compregué qu' habia naixcut pintor ó poeta.

Despues de mil travesures propies de la edat infantil, pues en lo mateix afan s' el vea dedicarse á fer figuretes d' archila, lo

cual doná peu á que s' el creguera apte pera la escultura, que á la pintura, á la música, á la natasió, en que sempre fea els mes perillosos alardes en la mar, á la equitació, á la gimnasia, á tota classe de mecánica, y sobre tot á la casera, pues als onse anys, apoyant el canó de sa petita escopeta en los abres, ya el casaor en miniatura mataba pardalets, causantlos esta afisió no pocs disgusts á éll y á sa familia.

Ordenat de tonsura com á benefisiat de la parroquial de Llíria, y comprenent que Deu no el tenia cridat pera la carrera eclesiástica, poc ya va tardar en abandonarla.

Acabats els seus estudis de llatinitat, pasá en 1820 á seguir els de churisprudensia en la Universitat de Valensia. Bonilla, qu' en aquella época mostraba grans disposicions pera tot, y donaba lloc á fer consebir d' éll les mes lisongeres esperances, no pasá may d' un bon escolar, cuant sertament facultats pera ser una notabilitat reunia, tal vegá á causa de que la siensia del foro no li omplia bastant el seu cor, y en machor gust s' entretenia en copiar una poesía, iluminar una lámina ó bosquechar un tros de llens á la seua manera, qu' en l' estudi del dret romá, pues les belles arts solaments y les belles lletres eren la seua predilecta afisió y la única carrera qu' el preocupaba.

En mich, pues, de tots los trastorns de

VIII

que per les opinions polítiques se vea asediá la seua familia, Bonilla es dedicá en molt d'entusiasme al estudi de la poesia, d'els autors clásics, de la historia universal y la pintura; guañá el grau de bachiller en lleys, el títul de individuo honorari de mérit de la Academia forense, y escomensá á publicar poesies en l' añ 1829, valentli la primera elechía una ovasió notable el dia siguiet de sa publicació al entrar en la Universitat. Esta honra li va donar tants d'alientos, que seguí publicant poesies en el *Diario de Valencia*, y en 1830, donant á entendre de lo qu' era capás, volgué escriurer pera el teatro, y en un mes escrigué la tragedia clásica titulá *Dion triunfante en Siracusa*, y poc despues *Los Reyes de Esparta*.

La primera fon posá en esena en lo entonses nou teatro Prinsipal de Valensia, l' añ 1833, y alcansá del públic un éxit extraordinari: la segona no aplegá á posarse en lo mateix teatro porque els notables actors siñora Pelufo y señor Viñolas, que habien eixecutat el *Dion*, estaben ya en Barselona, ahon el posaren en esena, en tant bon éxit, qu' el periódic *El Catalan* publicá tota la tragedia íntegra en una série de folletins.

Esta va ser la época en que Bonilla desarrollá tota la movilitat de son actiu y estudiós carácter. Escribia en lo *Diario Mercantil* folletins, crítiques de teatro, artículs

de costums y poesíes: fea retratos en minia-
tura bastant correctes y estudis al oli,
sempre á son idea, sinse director; y quant
els seus amics li criticaben esta espesie de
rebeldía, repetia els versos de Esiodo,
dientlos:

Optimo quien aprende oyendo al sábio,
Y bueno quien por sí lo aprende todo.

Despues de haber resibit el títul d' abo-
gat en 1833, y d' haber desempeñat im-
portants càrrecs sivils y polítics en molt
d' asert é intelichensia, y d' els quals no
nos pareix oportú el fer así la reseña, per-
que, además de no vindrer á pel á nostre
propósit purament literari, per ser molt
llarga habia per presisió de ferse pesá,
mamprenqué Bonilla una nova campanya li-
teraria, ya publicant poesíes en lo *Mercan-
til*, ya donant á llum (1837) el famós *Mole*,
periódic escrit en valensiá, que alcansá per
sa estraña orichinalitat gran aseptasió, pues
deixaba entrevorer en les seues páchines la
viva imachinasió de qu' estaba dotat y lo
fecunda qu' esta era en recursos; pero *El
Mole* baix el setro de ferro d' els agentes
del poder no tingué atre remey que sucum-
bir, despues d' haber sufrít la mes activa
persecusió. Al siguiet añ (1838), publicá
atre periódic, també polític, *El Desengaño*.
Pero un atra empresa de mes valor cridá
l' atensió seua. Escrigué el drama históric

X

D. Alvaro de Luna, Condestable de Castilla, del cual paregué haber pres la idea un añ despues Gil y Zárate pera escriure el seu, y representat el de Bonilla el mateix añ en lo teatro de Valensia, com així també en el Prinsipal de Barselona, y susesivamente en casi tots los d' España, inclus el teatro de la Cruz en Madrit, obtingué en tots la honra de ser l' autor cridat á la esena.

En 1838 publicá *El Cisne*, periódic ilustrat, sientífic, artístic y literari, en el que repartí als suscritors les comedies titulaes *Casilda, Una mujer como hay muchas*, tres peses en un acte, la biografía de lord Byron, y varios retratos d' artistes y escritores sélebres. En lo mateix añ publicá un tomo de poesíes líriques, en lo cual va incluir el seu drama *D. Alvaro de Luna*.

El Cisne era una publicació que honrá espesialment com á literato y com á poeta á Bonilla, pues doná en ell exelents composicions al públic.

Res comparable al chénero de vida que portaba entonses. Escribia artículs, esepite el primer qu' el sedia á son amic y compañero D. Visent Boix, y poesíes que mereixien d' *El Guadalorce* de Málaga y de *La Aurora* de Saragosa, estensos artículs elogiant la fasilitat en que Bonilla escribia tots los chéneros. Correchia probes, dirichia la imprenta, grababa en fusta, dibuixaba en pedres litográfiques, sent notable el re-

XI

trato del pintor de cámara D. Visent Lopez que dibuixá en un dia y tingué, sin embargo, temps suficient pera dedicarlo á l' amistad, en cuyo seno era molt apresiat, porque Bonilla té un carácter franc y festiu que amenisa la societat sinse llastimarla.

A fins de 1840 torná á apareixer el popular *Mole*, y escomensá la seua existensia baix els millors auspisis, logrant tal aseptació, qu' aplegá á reunir 3.000 suscriptors, tirantse además deu resmes de paper, plec regular, que á sou l' eixemplar venien els segos.

En 1841, tant per haberse obstinat en renunsiar el càrrec de rechidor del Achuntament de Valensia, renunsia que no li fon admitida, com per la persecusió que li ocasioná *El Mole*, en el cual compendiá la historia d' els papes, baix lo títul d' *El Papafigo*, y la curia eclesiástica li formá una causa de fé, se trasladá á Barselona, ahon estigué prop de dos anys publicant simultáneament com á redactor únic dos periódics titulats *La Ley* la ú y *El Popular* l' atre.

Bonilla, sempre per sa desgrasia mesclat en la política activa, al ser cridat á Madrit per son íntim amic el malograt che-neral D. Chuan Prim, que despues d' els susesos de Reus l' agrasiá en lo nomenament de jefe polític de Tarragona, càrrec qu' éll no va aseptar, fon invitat per Ayguals de Izco á escriurer en *La Risa*, en la

XII

que les seues orichinals poesies y els seus articles jocosos, y sobre tot el seu «Cuento estravagantemente inaudito», li obrigueren pas entre els seus notables companeros de redacció.

Continuá en Madrit aixina publicant en companyia d' els seus amics Villergas y Ribot, sinse may abandonar per asó la pintura, á la que tanta afisió ha manifestat sempre, *La Cotorra*, y en colaboració de don Chusep Bernat y Baldoví (el Sueco), el present semanari (1844) titulat *La Donsaina*, ahon baix lo pseudónim de Nap-y-Col apareixen els seus treballs, y sent també poc temps despues ú d' els mes actius redactors qu' *El Espectador* contaba.

També va sero ademés, en companyia de Ayguals y Ribot, del humorístic periódic *La Risa*.

En 1851 publicá en Valensia un atre periódic satíric literari titulat *La Cantárida*, el cual armá un verdader laberinto en el periodisme.

Per allá per l' añ 1854 torná á donar á llum, en tan bon éxit com en les époques anteriors, la tersera época d' *El Mole*.

Desengañat de la politica, en 1857 se retirá á Castelló de la Plana, ahon obrí despach d' abogad y es tancá en lo mes absolut retraiment, interrompit no obstant algunes vegaes per la publicació d' alguns articles ó poesies en los periódics de la localitat aquella.

XIII

Prop de huit anys permaneixqué aixina, dedicat al bufet y á la casera, atra de les seues dominants aficions, desempeñant ademés per espay d' un añ la cátedra de retórica y poética en aquell Institut, hasta qu' en 1858, á instansies repetides de serts amics, se va trasladar á Valensia.

En 1864 publicá la quarta época del seu antic y popular *Mole*, no politic, com les anteriors, y l' añ sigüient el feu polític com á suplement á *Los Dos Reinos*.

Per lo mes de Chuliol de 1869, mes pera esplicar la seua conducta política que atra cosa, va donar al públic un folleto titulat *España y los partidos en 1869*, en lo que en valentia y patriotisme emití el chuí que sempre habia format de la revolusió, y en Mars de 1870 intentá publicar la quinta época d' *El Móle*, que á causa, sinse ducte, de combatir els abusos de sertes idees, enton- ses molt en boga en España, no obtingué, per lo vist, l' aseptasió de sempre, pues molt pronte deixá de publicarse.

En l' actualitat en Barselona ahon huí es es troba, sabem qu' el señor Bonilla está coleccionant un tomo de poesies, y té escrit també un drama en tres actes, d' un asunte modern, titulat *Premio y Castigo*; un atre de gran espectácul, *Luz y Tinieblas*; un arre- glo d' una sarsuela en tres actes y un atre ademés de *La Cabeza de Bronce*.

Tals, á grans rasgos indicaes, son les obres del famós D. Chusep María Bonilla,

XIV

únicament com á escritor considerat, pues seria cosa d' escriurer tot un llibre, si de les seues obres artístiques, com á distinguit pintor, ó d' els seus fets polítics, com á home públic, hagnerem de fer reseña, y ¡vergoños es el diro! mentira pareix que despues de tants d' anys de sacrificis, despues de tants de treballs artístics y literaris com te produits sa intelichensia y detan notables servisis com li té prestats á la causa de la llibertat, ni tan sixquera, per olvit ó ingratitut, tal volta, d' els seus amics, hacha lograt en recompensa una simple *creu*, cuant atres moltísims en son lloc hagueren probablement conseguit ventaches personals, lo mateix honroses que positives.

Una rectificació, per no faltar á la veritat, tenim que fer: sols á una distinsió, qu' es la qu' el señor Bonilla mes apresia, ha segut acreedor, y es el titul de Sósio de mérit de primera clase del Museo de Sen Cárlos de Valensia, que l' himne d' inauguració titulat *A las Artes y Ciencias*, que per encárrec del mateix va escriurer, li va valdrer, y que fon repartit profusament entonses.

En sobrada rahó se lamenta hui D. Chusep María Bonilla, queixantse en molt dures paraules de la ingratitut d' els valensians, y mes espesialment d' aquells que per els seus amics se venen, estant, com está, en la íntima convicsió de que si catalá fora,

atra mol diferent seria la seua sort en lo dia.

Pera finalisar, y pera qu' els lectors compreguen el caràcter de Bonilla, de qui habem posat así estos apunts biogràfics, ya qu' en *El Tabalet* insertàrem el del seu col·laborador de *La Donsayna* esta, Bernat y Baldoví, réstanos afechir rónegament quatre paraules en les que un biógrafo seu sintetisa sa llarga y laboriosísima existencia: Patriotisme, amor al treball, independència, abnegació. *Rara avis in terra.*

C. LLOMBART.